

Posudek habilitačního spisu

PhDr. Květuše Kunešová, Ph.D., *Exil: realita a imaginace. Téma exilu ve frankofonní kanadské a quebecké literatuře*, Gaudeamus, Hradec Králové, 2015.

Předkládaná monografie se pokouší zmapovat kanadskou frankofonní literární produkci prizmatem exilu. Práce je rozvržena do pěti vcelku symetrických částí, přičemž úvod do problematiky má podobu preambule (a nemá číslo).

Z hlediska věcného, jde nepochybně o práci přínosnou už proto, že se pouští do velice nesnadného a ambiciózního úkolu. Chtít zachytit, analyzovat a systematizovat veškerou literární produkci posledního čtvrtstoletí v zemi, kde je v jistém smyslu v podstatě každý imigrantem a kde se jediné autochtonní obyvatelstvo chová v rezervacích, aby se mohlo ukazovat dětem ve škole a turistům, je takřka nadlidský úkol. Jistá zkratka a syntéza jsou proto nepochybně nutností, chce-li autorka obsáhnout celou textovou materii, která se tematicky k otázkám při- a vystěhovalectví váže. Práce dr. Květuše Kunešové se tedy dle autorčiných slov zaměřuje hlavně na literaturu quebeckou v období, kdy „pojem exil ztrácí význam, který měl v dobách ohrožení národní identity a existence francouzského jazyka.“ (s. 5).

Pro obor frankofonní literatury je dané téma naprosto relevantní, protože podobný úkol se zatím žádná práce nepokusila zpracovat v této šíři. Téma je o to případnější, že se v současné době stále více hovoří o jevech s exilem přímo souvisejících, jako je imigrace a migrace obecně. Téma je tedy jasně dáno, ovšem problematika není jasně uchopena, chybí jí přesná a jasná formulace. Na straně 6 se sice o cílech studie hovoří, formulace problematiky je však víc než vágní: „Cíle studie vychází z několika okruhů problematiky. Jsou to jednak otázky, které se odvíjejí ze sociologicko-kulturních studií a dějin quebecké a francouzsko-kanadské literatury, jednak jsou to úvahy z oblasti literární a filozofické směřující k postižení zvláštností ve ztvárnění chronotopu exilu propojení kategorií času a prostoru s proměnami identity a vztahem k jinakosti a k druhému.“ Jinými slovy práce postrádá hypotézu, což má dopad na celkový charakter studie, kterou lze pak vnímat pouze jako základní mapující výzkum bez hlubšího vhledu do problému.

Z formulace problematiky také vyplývají hlavní metodologická východiska. Těm je věnována celá jedna podkapitola (Metodologie studia exilu (s. 51-55)). Kombinuje se tu jednak studium prostoru (původního a nového) a jejich dystopický a utopický charakter, jednak tzv. meziprostor, jenž se překrývá

Masarykova univerzita, Filozofická fakulta

Arna Nováka 1/1, 602 00 Brno, Česká republika

T: +420 549 49 1510, E: info@phil.muni.cz, www.phil.muni.cz

Bankovní spojení: KB Brno-město, ČÚ: 85636621/0100, IČ: 00216224, DIČ: CZ00216224

V odpovědi prosím uvádějte naše číslo jednací.

s Augéovým pojmem „non-lieu“. Na toto metodologické uchopení pak habilitandka naroubovala ještě koncept deterritorializace (Deleuze-Guattari: *Mille plateaux*), což však nevede, byť současné poetiky prostoru a geopoetické teorie (Kenneth White, Westphal, Dennerlein) zmiňuje jen okrajově. Co však vadí, je nesourodé propojování s naratologickými teoriemi (Bachtin a Genette), stejně jako vcelku svévolné nakládání s pojmem „autofikce“ (s. 55), který je zde značně zjednodušeně vyložen, aniž by byly brány v potaz pozdější snahy o uchopení pojmu naratology¹. Jak již bylo naznačeno, metodologická úskalí se nepodařilo zcela překonat. Práce obsahuje výčet možných teorií, které lze aplikovat při řešení vytyčeného úkolu, avšak tento metodologický základ je značně nesourodý a především není jasné, jak a zda vůbec lze jednotlivé teorie propojit (Bachelard, Lévinas, Deleuze-Guattari, Augé, Certeau, Lejeune, Genette, Chatman apod.). Kapitola věnovaná metodologii působí nanejvýš jako přehled, nikoli jako koherentní metodologická báze aplikovatelná na vytyčenou problematiku. Tato rozkolísanost se pak podepisuje i na samotných analýzách, které do značné míry spočívají v komentáři úryvků doplněných překlady do češtiny, přičemž namnoze postrádám syntézu a usouvztažnění s metodologickými východisky (aplikace teorie na text).

V případě komentářů a reformulací některých teorií a metodologických tezí, nelze souhlasit s tvrzením, že Jean-François Lyotard definoval znaky postmoderní literatury jako „rozpuštění sociálního prostoru, atomizaci na všech úrovních, křížovatky vztahy, poselství jejich střetů, vztahy komplexní a pohyblivé“, ba dokonce že by kdy hovořil o „postmoderním mýtu“ (s. 57). Alespoň pokud je mi známo v citovaném spise (*La condition postmoderne*) a na dané paginaci se nikde o zmiňovaných znacích postmodernistické literatury nehovoří. Jen si dovoluji upozornit, že svévolné nakládání s pojmem „postmoderní“ (rozuměj doba či literatura), aniž by byl jasně vymezen a osvětlen, má za následek významové vyprazdňování tohoto pojmu, který *in fine* pasuje na cokoli. Rovněž formulace „V oblasti čistě literární je migrantská literatura součástí velkého hnutí na poli literární kritiky, které ve Francii inspirovala postmodernita. Podle Lyotardovy teorie je právě postmodernista otevřena vůči jevům, jako je hybridita a kulturní míšenectví“ (s. 65). Nezbývá, než si položit otázku, co je definováno na základě čeho a co mohlo být inspiračním zdrojem pro co. Jinými slovy postmodernismus (postmodernista je společenský proces, nikoli kulturní fenomén – na rozdíl od postmodernismu) bývá charakterizován na základě určitých projevů v oblasti kultury – tedy i literární kritika –, a nelze jej tudíž označovat jako inspirační zdroj jevů, které na tomto poli nastávají v 70. a 80. letech 20. století (autorka spisu má patrně na mysli to, co bývá obvykle označováno jako „francouzský

¹ Cf. Například: DOUBROVSKY, Serge ; LECARME, Jacques ; LEJEUNE, Philippe, *Autofictions et Cie*, Cahiers RITM, Paris, Université de Paris X, n° 6, 1993; ERMAN, Michel, (dir.), *Autofiction(s)*. Toulouse, Fr.: Éditions Universitaires du Sud, Champs du Signe, 2009 nebo GASPARINI, Philippe, *Autofiction – Une aventure du langage*, Paris, Seuil, Poétique, 2008.

Masarykova univerzita, Filozofická fakulta

Arna Nováka 1, 602 00 Brno, Česká republika
T: +420 549 49 1510, E: info@phil.muni.cz, www.phil.muni.cz
Bankovní spojení: KB Brno-město, ČÚ: 85636621/0100, IČ: 00216224, DIČ: CZ00216224
V odpovědi prosím uvádějte naše číslo jednací.

poststrukturalismus“). Stejně tak není jasné, jak zapadá „představa bloudění a labyrintu“ do „postmoderního literárního diskurzu“ (s. 10). Nicméně pevně věřím, že během rozpravy při habilitačním řízení bude dostatečný pro to, aby habilitandka tyto sporné body své práce osvětlila, či spíše upřesnila.

Nahlédneme-li práci dr. K. Kunešové z hlediska naplnění formálních požadavků, pak musíme bohužel zkonstatovat, že je i tu celá řada nedostatků, jež bylo lze velmi snadno vymýtit řádnou redakční úpravou (především překlepy, kterých je tu přehršel). Jak již bylo jednou naznačeno, práci chybí jistá systematičnost. A to platí i o formální stránce předloženého habilitačního spisu. Především se to týká překladů úryvků z francouzštiny, které jsou sice většinou přeloženy adekvátně, avšak na několika místech se v českém překladu ztratily některé věty (namátkou strany 75, 92, 103) a někde je dokonce překlad v rozporu s originálem: autorka na str. 75 překládá větu „Oui, mais Le Québec n'a que trois cents ans d'histoire et c'est pauvre“ větou „Ano, ale Quebec nemá třísetletou historii a je chudý.“ To je více než významový posun, neboť ve francouzštině jde o pravý opak. S tím souvisí i jistá redakční „nedokončenost“, neboť téměř na každé druhé straně můžeme nalézt různé typografické a interpunkční nesrovnalosti. Citační norma není systematicky dodržována (srov. například pozn. pod čarou 515-518 na str. 241). Na některých místech je zřejmé, že se jedná o citaci z druhé ruky, ovšem v pozn. pod čarou je text ocitován, jako by byl článkem ve sborníku (pozn. č. 371 na str. 149, dále pozn. č. 555 na str. 264).

Toliko k výtkám. Mezi klady je potřeba vyzdvihnout především nepopiratelnou snahu autorky o postižení dosti heterogenního fenoménu, což byl nesnadný úkol, a dlužno dodat, že v tomto typu práce se kritické momenty hledají velmi snadno. Práce je velmi obsažná co do analyzovaného materiálu, byť není vždy jasné, co vedlo autorku k výběru právě té či oné knihy, již z pohledu exilu rozebírá. Spis lze vnímat i jako svého druhu antologii kanadské literatury, jež seskupuje texty na základě exilové tematiky, popřípadě exilu coby životní zkušenosti autora, protože citované pasáže z primární literatury jsou značně rozsáhlé, a dovolují tak proniknout i do stylu jednotlivých autorů, což může představovat zajímavé cvičení pro studenta francouzské filologie nebo učitelství.

Zajímavé jsou kapitoly pojednávající o jednotlivých náboženské-etnických či národnostních skupinách (židovská, italská, asijská, čínská, haitská). Opět platí, že úvody k těmto kapitolám jsou příliš stručné a namnoze zjednodušující, ale i zjevně kompilační charakter těmto charakteristikám a historickým přehledům neubírá na relevantnosti a případnosti. Pro studenta románské filologie může být takový úvod i jistým přínosem, neboť mu rámcově umožní pochopit problematiku dané výseče francouzsky psané kanadské literatury. Závěry jsou náležitě vyargumentované, a protože jsou formulovány dosti obecně, nelze s nimi polemizovat.

V neposlední řadě je třeba vyzdvihnout obsáhlou bibliografickou základnu a solidní pramenné pozadí, které může posloužit jako východisko či vodítko při

Masarykova univerzita, Filozofická fakulta

Arna Nováka 1, 602 00 Brno, Česká republika

T: +420 549 49 1510, E: info@phil.muni.cz, www.phil.muni.cz

Bankovní spojení: KB Brno-město, ČÚ: 85636621/0100, IČ: 00216224, DIČ: CZ00216224

V odpovědi prosím uvádějte naše číslo jednací.

dalším bádání ve stejné nebo podobné oblasti. Práci si zajisté nalezne svého čtenáře, a i když výše zmíněné stinné stránky ubírají na závažnosti, jíž by se práce mohla těšit vzhledem k aktuálnosti své tematiky a zajímavosti studovaného materiálu, musím konstatovat, že jde o práci v kvalitní, mající značný literárně-kritický potenciál a jako taková si zaslouží být představena před vědeckou radou.

Studie Květuše Kunešové tedy bezpochyby může svým způsobem přispět k současné celospolečenské debatě o populačních přesunech a pohybech. Rovněž se patří na závěr vyzdvihnout, že přináší přehled o jevech a otázkách, které doposud žádná česká publikace takto systematicky nezpracovala a v tom tkví právě její obohacení českého romanistického bádání v oblasti frankofonních literatur.

Práce splňuje požadavky standardně kladené na úroveň habilitačních prací v oboru.

V Moravanech 15.4.2016

Doc. PhDr. Petr Dytrt, Ph.D.
Vedoucí Ústavu románských jazyků a literatur
Filozofická fakulta Masarykovy univerzity v Brně

Masarykova univerzita, Filozofická fakulta

Arna Nováka 1, 602 00 Brno, Česká republika
T: +420 549 49 1510, E: info@phil.muni.cz, www.phil.muni.cz
Bankovní spojení: KB Brno-město, ČÚ: 85636621/0100, IČ: 00216224, DIČ: CZ00216224
V odpovědi prosím uvádějte naše číslo jednací.

